

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമാസമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ യുദ്ധകാണ്ഡേ

॥ ദ്വിനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

|| ദ്വിനവതിതമഃ സർഗഃ ||

രാവണസ്യ ശോകഃ സുപാർശ്വകർത്യകാശ്യാസനേന ച തസ്യ
സീതാവധാനിവൃത്തിഃ

തതഃ പൗലസ്ത്യസചിവാഃ
ശ്രുത്യാ ചേന്ദ്രജിതോ വധം |
ആചചക്ഷുരഭിജ്ഞായ
ദശഗ്രീവായ സത്യരാഃ || 6.92.1 ||

യുദ്ധേ ഹതോ മഹാരാജ
ലക്ഷ്മണേന തവാത്മജഃ |
വിഭീഷണസഹായേന
മീഷതാം നോ മഹാദ്യുതിഃ || 6.92.2 ||

ശൂരഃ ശൂരേണ സംഗമ്യ
സംയുഗേഷ്വപരാജിതഃ |
ലക്ഷ്മണേന ഹതഃ ശൂരഃ
പുത്രസ്തേ വിബുധേന്ദ്രജിത് || 6.92.3 ||

ഗതഃ സ പരമാൻ ലോകാ -
ഞ്ശരൈഃ സന്തർപ്യ ലക്ഷ്മണം |
സ തം പ്രതിഭയം ശ്രുത്യാ
വധം പുത്രസ്യ ദാരുണം || 6.92.4 ||

ഘോരമിന്ദ്രജിതഃ സംഖ്യേ
 കശ്ചലം പ്രാവിശൻമഹത് |
 ഉപലഭ്യ ചിരാത് സംജ്ഞാഃ
 രാജാ രാക്ഷസപുംഗവഃ || 6.92.5 ||

പുത്രശോകാകുലോ ദിനോ
 വിലലാപാകുലേന്ദ്രിയഃ |
 ഹാ രാക്ഷസചമുദ്ഭുവ്യ
 മമ വത്സ മഹാബല || 6.92.6 ||

ജിത്യേന്ദ്രം കഥമദ്യ ത്വം
 ലക്ഷ്മണസ്യ വശം ഗതഃ |
 നനു ത്വമിഷുഭിഃ ക്രുദ്ധോ
 ഭിന്ദ്യാഃ കാലാന്തകാവപി || 6.92.7 ||

മന്ദരസ്യാപി ശൃംഗാണി
 കിം പുനർലക്ഷ്മണം യുധി |
 അദ്യ വൈവസ്വതോ രാജാ
 ഭൂയോ ബഹുമതോ മമ || 6.92.8 ||

യേനാദ്യ ത്വം മഹാബാഹോ
 സംയുക്തഃ കാലധർമണാ |
 ഏഷ പന്മാഃ സുയോധാനാം
 സർവാമരഗണേഷ്വപി |
 യഃ കൃതേ ഹന്യതേ ഭർതൃഃ
 സ പുമാൻ സ്വർഗമൃച്ഛതി || 6.92.9 ||

അദ്യ ദേവഗണാഃ സർവേ
 ലോകപാലാ മഹർഷയഃ |

ഹതമിന്ദ്രജിതം ശ്രുത്വാ
സുഖം സ്വപ്സന്തി നിർഭയാഃ || 6.92.10 ||

അദ്യ ലോകാന്ത്രയഃ കൃത്സ്നാ
പൃഥിവീ ച സകാനനാ |
ഏകേനേന്ദ്രജിതാ ഹീനാ
ശൂന്യേവ പ്രതിഭാതി മേ || 6.92.11 ||

അദ്യ നൈര്യതകന്യാനാം
ശ്രോഷ്യാദ്യന്തഃപുരേ രവം |
കരേണുസംഘസ്യ യഥാ
നിനാദം ഗിരിഗഹ്വരേ || 6.92.12 ||

യൗവരാജ്യം ച ലങ്കാം ച
രക്ഷാംസി ച പരന്തപ |
മാതരം മാം ച ഭാർയാശ്ച
ക്വ ഗതോസി വിഹായ നഃ || 6.92.13 ||

മമ നാമ ത്വയാ വീര
ഗതസ്യ യമസാദനം |
പ്രേതകാർയാണി കാർയാണി
വിപരീതേ ഹി വർതസേ || 6.92.14 ||

സ ത്വം ജീവതി സുഗ്രീവേ
ലക്ഷ്മണേ ച സരാഘവേ |
മമ ശൽയമനുദ്ധ്യത്യ
ക്വ ഗതോസി വിഹായ നഃ || 6.92.15 ||

ഏവമാദിവിലാപാർതം
രാവണം രാക്ഷസാധിപം |

ആവിവേശ മഹാൻ കോപഃ
പുത്രവ്യസനസംഭവഃ || 6.92.16 ||

പ്രകൃത്യാ കോപനം ഹ്യേനം
പുത്രസ്യ പുനരാധയഃ |
ദീപ്തം സന്ദീപയാമാസു -
രഘർദ്ദേർകമിവ രശ്മയഃ || 6.92.17 ||

ലലാടേ ഭ്രുകുടീഭിശ്ച
സംഗതാഭിർവ്യരോചത |
യുഗാന്തേ സഹ നക്രൈസ്തു
മഹോർമിഭിരിവോദധിഃ || 6.92.18 ||

കോപാദ് വിജ്യംഭമാണസ്യ
വക്ത്രാദ് വ്യക്തമിവ ജ്വലൻ |
ഉത്പപാത സധുമാഗ്നി -
ർവ്യുത്രസ്യ വദനാഭിവ || 6.92.19 ||

സ പുത്രവധസന്തപ്തഃ
ശൂരഃ ക്രോധവശം ഗതഃ |
സമീക്ഷ്യ രാവണോ ബുദ്ധ്യാ
വൈദേഹ്യാ രോചയദ് വധം || 6.92.20 ||

തസ്യ പ്രകൃത്യാ രക്തേ ച
രക്തേ ക്രോധാഗ്നിനാപി ച |
രാവണസ്യ മഹാഘോരേ
ദീപ്തേ നേത്രേ ബഭൂവതുഃ || 6.92.21 ||

ഘോരം പ്രകൃത്യാ രൂപം തത്
തസ്യ ക്രോധാഗ്നിമൂർച്ഛിതം |

ബഭൂവ രൂപം ക്രുദ്ധസ്യ
രുദ്രസ്യേവ ദുരാസദം || 6.92.22 ||

തസ്യ ക്രുദ്ധസ്യ നേത്രാഭ്യാം
പ്രാപതന്നശ്രുബിന്ദവഃ |
ദീപാഭ്യാമിവ ദീപ്താഭ്യാം
സാർചിഷഃ സ്നേഹബിന്ദവഃ || 6.92.23 ||

ദന്താൻ വിദശതസ്തസ്യ
ശ്രൂയതേ ദശനസ്യനഃ |
യന്ത്രസ്യാകൃഷ്ടമാണസ്യ
മഥ്നതോ ദാനവൈരിവ || 6.92.24 ||

കാലാഗ്നിരിവ സക്രൂദ്ധോ
യാം യാം ദിശമവൈക്ഷത |
തസ്യാം തസ്യാം ദയത്രസ്താ
രാക്ഷസാഃ സംവിലിൽയിരേ || 6.92.25 ||

തമന്തകമിവ ക്രുദ്ധം
ചരാചരചിവാദിഷും |
വീക്ഷമാണം ദിശഃ സർവാ
രാക്ഷസാ നോപചക്രമുഃ || 6.92.26 ||

തതഃ പരമസക്രൂദ്ധോ
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ |
അബ്രവീദ് രക്ഷസാം മധ്യേ
സംസ്തംഭയിഷുരാഹവേ || 6.92.27 ||

മയാ വർഷസഹസ്രാണി
ചരിത്യാ പരമം തപഃ |

തേഷു തേഷ്യവകാശേഷു
സ്വയംഭൂഃ പരിതോഷിതഃ || 6.92.28 ||

തസ്യൈവ തപസോ വ്യുഷ്ട്യാ
പ്രസാദാച്ച സ്വയംഭൂവഃ |
നാസുരേഭ്യോ ന ദേവേഭ്യോ
ഭയം മമ കദാചന || 6.92.29 ||

കവചം ബ്രഹ്മദത്തം മേ
യദാദിത്യസമപ്രഭം |
ദേവാസുരവിമർദേഷു
ന ഛിന്നം വജ്രമുഷ്ടിഭിഃ || 6.92.30 ||

തേന മാമദ്യ സംയുക്തം
രഥസ്ഥമിഹ സംയുഗേ |
പ്രതീയാത് കോദ്യ മാമാജഘ
സാക്ഷാദപി പുരന്ദരഃ || 6.92.31 ||

യത് തദാഭിപ്രസന്നേന
സശരം കാർമുകം മഹത് |
ദേവാസുരവിമർദേഷു
മമ ദത്തം സ്വയംഭൂവാ || 6.92.32 ||

അദ്യ തൂർയശതൈർഭീമം
ധനുരുത്ഥാപ്യതാം മമ |
രാമലക്ഷ്മണയോരേവ
വധായ പരമാഹവേ || 6.92.33 ||

സ പുത്രവധസന്തപ്തഃ
ക്രൂരഃ ക്രോധവശം ഗതഃ |

സമീക്ഷ്യ രാവണോ ബുദ്ധ്യാ
സീതാം ഹന്തും വ്യവസ്യത || 6.92.34 ||

പ്രത്യവേക്ഷ്യ തു താമ്രാക്ഷഃ
സുഘോരോ ഘോരദർശനഃ |
ദീനോ ദീനസ്വരാൻ സർവാം -
സ്താനുവാച നിശാചരാൻ || 6.92.35 ||

മായയാ മമ വത്സേന
വഞ്ചനാർഥം വനൗകസാം |
കിഞ്ചിദേവ ഹതം തത്ര
സീതേയമിതി ദർശിതം || 6.92.36 ||

തദിദം തഥ്യമേവാഹം
കരിഷ്യേ പ്രിയമാത്മനഃ |
വൈദേഹീം നാശയിഷ്യാമി
ക്ഷത്രബന്ധുമനുവ്രതാം || 6.92.37 ||

ഇത്യേവമുക്ത്യാ സചിവാൻ
ഖഡ്ഗമാശു പരാമൃശത് |
ഉദ്ധൃത്യ ഗുണസമ്പന്നം
വിമലാംബരവർചസം || 6.92.38 ||

നിഷ്പാത സ വേഗേന
സഭാർയഃ സചിവൈർവൃതഃ |
രാവണഃ പുത്രശോകേന
ഭൃശമാകുലചേതനഃ || 6.92.39 ||

സക്രൂദ്ധഃ ഖഡ്ഗമാദായ
സഹസാ യത്ര മൈമിലീ |

വ്രജന്തം രാക്ഷസം പ്രേക്ഷ്യ
സിംഹനാദം വിചുക്രൂശൂഃ || 6.92.40 ||

ഊചുശ്ചാൻയോൻയമാലിംഗ്യ
സക്രൂദ്ധം പ്രേക്ഷ്യ രാക്ഷസം |
അദ്വൈനം താവുഭൗ ദൃഷ്ട്യാ
ഭ്രാതരൗ പ്രവ്യഥിഷ്യതഃ || 6.92.41 ||

ലോകപാലാ ഹി ചത്യാരഃ
ക്രൂദ്ധോനാനേന നിർജ്ജിതാഃ |
ബഹവഃ ശത്രുവശ്ചാൻയേ
സംയുഗേഷ്യഭിപാതിതാഃ || 6.92.42 ||

ത്രിഷു ലോകേഷു രത്താനി
ഭുക്തേ ആഹൃത്യ രാവണഃ |
വിക്രമേ ച ബലേ ചൈവ
നാസ്ത്യസ്യ സദ്യശോ ഭൂവി || 6.92.43 ||

തേഷാം സഞ്ജൽപമാനാനാ -
മശോകവനികാം ഗതാം |
അഭിദുഃഭാവ വൈദേഹീം
രാവണഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ || 6.92.44 ||

വാർയമാണഃ സുസക്രൂദ്ധഃ
സുഹൃദ്ഭിർഹിതബുദ്ധിഭിഃ |
അഭ്യധാവത സക്രൂദ്ധഃ
ഖേ ഗ്രഹോ രോഹിണീമിവ || 6.92.45 ||

മൈഥിലീ രക്ഷ്യമാണാ തു
രാക്ഷസീഭിരനിന്ദിതാ |

ദദർശ രാക്ഷസം ക്രുദ്ധം
നിസ്ത്രിംശവരധാരിണം || 6.92.46 ||

തം നിശച്യ സനിസ്ത്രിംശം
വ്യഥിതാ ജനകാത്മജാ |
നിവാർയമാണം ബഹുശഃ
സുഹൃദ്ഭിരനിവർതിനം || 6.92.47 ||

സീതാ ദുഃഖസമാവിഷ്ടാ
വിലപന്തീദമബ്രവീത് |
യഥായം മാമഭിക്രൂദ്ധഃ
സമഭിദ്രവതി സ്വയം || 6.92.48 ||

വധിഷ്യതി സനാമാം മാ -
മനാമാമിവ ദുർമതിഃ |
ബഹുശഃശ്ചോദയാമാസ
ഭർതാരം മാമനുവ്രതാം || 6.92.49 ||

ഭാർയാ മമ ഭവന്ത്യേതി
പ്രത്യാഖ്യാതോ ധ്രുവം മയാ |
സോഽയം മാമനുപസ്ഥാനേ
വ്യക്തം നൈരാശ്വമാഗതഃ || 6.92.50 ||

ക്രോധമോഹസമാവിഷ്ടോ
വ്യക്തം മാം ഹന്തുമുദ്യതഃ |
അഥവാ തൗ നരവ്യാഘ്രൗ
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ || 6.92.51 ||

മന്നിമിത്തമനാർയേണ
സമര്യേദ്യ നിപാതിതൗ |

ദൈരവോ ഹി മഹാൻ നാഭോ
രാക്ഷസാനാം ശ്രുതോ മയാ || 6.92.52 ||

ബഹുനാമിഹ ഹൃഷ്ടാനാം
തഥാ വിക്രോശതാം പ്രിയം |
അഹോ ധിങ്മന്നിമിത്തോഽയം
വിനാശോ രാജപുത്രയോഃ || 6.92.53 ||

അഥവാ പുത്രശോകേന
അഹത്യാ രാമലക്ഷ്മണൗ |
വിധമിഷ്യതി മാം രൗദ്രോ
രാക്ഷസഃ പാപനിശ്ചയഃ || 6.92.54 ||

ഹനുമതസ്തു തദ് വാക്യം
ന കൃതം ക്ഷുദ്രയാ മയാ |
യദ്യഹം തസ്യ പൃഷ്ഠേന
തദായാസമനിർജിതാ || 6.92.55 ||

നാദ്വൈവമനുശോചേയം
ദർതുരങ്കഗതാ സതീ |
മന്ദയേ തു ഹൃദയം തസ്യാഃ
കൗസൽയായാഃ ഫലിഷ്യതി || 6.92.56 ||

ഏകപുത്രോ യദാ പുത്രം
വിനഷ്ടം ശ്രോഷ്യതേ യുധി |
സാ ഹി ജൻമ ച ബാൽയം ച
യൗവനം ച മഹാത്മനഃ || 6.92.57 ||

ധർമകാർയാണി രൂപം ച
രൂദതീ സംസ്മരിഷ്യതി |

നിരാശാ നിഹതേ പുത്രേ
ദന്ത്യാ ശ്രാദ്ധമചേതനാ || 6.92.58 ||

അഗ്നിമാവേക്ഷ്യതേ നൂന -
മപോ വാപി പ്രവേക്ഷ്യതി |
ധിഗന്ധു കുബ്ജാമസതീം
മന്മരാം പാപനിശ്ചയാം || 6.92.59 ||

യന്നിമിത്തമിമം ശോകം
കൗസൽയാ പ്രതിപത്സ്യതേ |
ഇത്യേവം മൈമിലീം ദൃഷ്ട്യാ
വിലപന്തീം തപസ്വിനീം || 6.92.60 ||

രോഹിണീമിവ ചന്ദ്രേണ
വിനാ ഗ്രഹവശം ഗതാം |
ഏതസ്മിന്നന്തരേ തസ്യ
അമാത്യഃ ശീലവാംഛരുചിഃ || 6.92.61 ||

സുപാർശ്വോ നാമ മേധാവി
രാവണം രക്ഷസാം വരം |
നിവാർയമാണഃ സചിവൈ -
രിദം വചനമബ്രവീത് || 6.92.62 ||

കഥം നാമ ദശഗ്രീവ
സാക്ഷാദ്വൈശ്രവണാനുജ |
ഹന്തുമിച്ഛസി വൈദേഹീം
ക്രോധാദ് ധർമ്മപാസ്യ ച || 6.92.63 ||

വേദവിദ്യാവ്രതസ്താതഃ
സ്വകർമ്മനിരതസ്തഥാ |

സ്ത്രീയഃ കന്യാഭ് വധം വീര
മന്യസേ രാക്ഷസേശ്വര || 6.92.64 ||

മൈമിലീം രൂപസമ്പന്നാം
പ്രത്യവേക്ഷസ്യ പാർഥിവ |
തസ്മിന്നേവ സഹാസ്മാഭി -
രാഹവേ ക്രോധമുത്സൃജ || 6.92.65 ||

അഭ്യുത്ഥാനം ത്വമദ്വൈവ
കൃഷ്ണപക്ഷചതുർദശീ |
കൃത്യാ നിർയാഹൃമാവാസ്യാം
വിജയായ ബലൈർവൃതഃ || 6.92.66 ||

ശൂരോ ധീമാൻ രഥീ ഖഡ്ഗീ
രഥപ്രവരമാസ്ഥിതഃ |
ഹത്യാ ദാശരഥിം രാമം
ഭവാൻ പ്രാപ്സ്യതി മൈമിലീം || 6.92.67 ||

സ തദ് ദുരാത്മാ സുഹൃദാ നിവേദിതം
വചഃ സുധർമ്യം പ്രതിഗൃഹ്യ രാവണഃ |
ഗൃഹം ജഗാമ തതശ്ച വീര്യവാൻ
പുനഃ സഭാം ച പ്രയയൗ സുഹൃദ്വൃതഃ || 6.92.68 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വിനവതിതമഃ സർഗഃ ||